א) לעיל כז., ב) כתובות לה. [לח. סנהדרין עט: פד:], ב) למיל יני: ד) ושבח מניו. ט נשיר יג., י) נשבח עג.], ה) רש״א, ו) עיין רש״ל לפי פי׳ התוס׳ גי׳ הגמרא, ול"ה אישו.

גליון הש"ם , נכז' ופתקיה לנזייתא. עי מו"ק דף יב ע"ב ברש"י ד"ה לנזיי:

מוסף רש"י

מכה אדם ומכה בהמה. מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא והקיש לך הכתוב תשלומין של אדם ליארימו מת ידו פטור , דכתיב (במדבר ויפל עליו וימות,

ישלם אלא יומת, הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה, מה מכה בהמה אין לך די חילות לחיוב אף מכה בו חילוק לחיוב אף אדם אין לך בו כ לפטור, מכה בהמה לעולם לפסת, מכני באנים לפתר מייב, דאמרינן (לעיל כו:) פלע תחת פלע לחייב על השוגג כמזיד ואונס על השוגג למרץ וחונק כרלון (בתובות לה.) לכך הוקשו צהאי קרא מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, ומשמע בבהמה חייב ממון ובאדם פטור מממון, דכתיב בהמה ישלמנה ולא לחיוב תשלומין של בהמה (טנהדרין עט:). לשאין מתכוין. אין בו חיוב מיתה באדם (כתובות לה.). לדרך עלייה. שהכהו נהגנהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה (שם) דרך עלייה לא שייך למתני גבי בהמה, אלא משום דבאדם אשכחן ביה עליה בהרימו את ידו פטור לרך נפילה בעינן (סנהדרין עם: וכעי"ז כתובות לה.). לפוטרו ממון. כלומר לא חילקת בו שום לל להיפטר מן חשלומין אלא בכל לדדין הוא דמחייב לרבינן כל מקין (לעיל כו:) מפלע תחת פלע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרלון, ומכה בחמה נזק תשלומין הכתוב בו חלוק לשום לד שיתחייב ממון, אלא כל שעה פטור מממון, בין בשוגג וחין מתכוין לפטור ממיתה, בין במזיד ונתכוין דחייב מיתה (שם). . היו שנים רודפים אחר . אחר שור של אדם אחד

רבינו חננאל

יפרקי' שורו דומיא דידיה מה הוא דקבעי ליה, פי׳ מתכוין להדליק את הגדיש שצריך לאפרו, כך השור מדליק את הגדיש בכוונה, שצריך לאפרו לאיגנדורי ביה. ומנא ידעינן שכך כוונת השור, דחזינן ליה לבתר דקלייה קא מיגנדר בקיטמיה. פי׳

אף הוא נמי דלא קבעי. לאפרו ומקלקל הוא וקתני פטור מתשלומין. אלמא חיוב מיתה איכא: אף שורו דקבעי ליה. לאו דוקא דאפי׳ לא בעי ליה נמי חייב לשלם אלא על כרחיה תרוייהו בחדא מילתא מוקמינן האי לחיובא והאי לפטורא דהכי משמע מתני׳

> דבמקום שוה חייב זה פטור דאי שורו בלא קבעי ליה לא מתורך יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עלמו דהא איהו בדלא בעי ליה מחייב בתשלומין: בשור פקח. שהשור חכם: ומנא ידעינן. דלהכי איכוין דאנטריך לאשמועינן מתני׳ דאע"ג דמריה כי האי גוונא מפטר בתשלומין הוי שור חייב דאי מסתמא אפי׳ מריה נמי מיחייב אי לא ידעינן ביה דלריך לאפרו ואין כאן יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה ופתהיה עלמו: הינכיה. שיניו: לנוייםת. דחף כסוי הכלי שהשכר בתוכו: שורו. דפטור דומיא דחיובא דידיה היכי משכחת לה הא חיובא דידיה ליתא אלא במתכוין לבייש ושור אין בו דעת להתכוין לבושת: ומשני משכחת לה כגון שנתכוון השור להזיק. דגבי אדם כי האי גוונא מחייב אבושת דאמר מר כו': **רבא אמר.** לעולם מתני׳ בדלא קבעי ליה לאפרו והאי דפטור מחשלומין לאו משום דליהוי ביה חיוב מיתה דהא מתני׳ אפי׳ בשוגג נמי דליכא חיוב מיתה מיתוקמא דפטור מתשלומין כדתני דבי חוקיה: מכה נפש בהמה ישלמנה ומכה חדם יומת. הוקשו יחד דמה מכה בהמה לעולם משלם ואפי׳ בשוגג כדאמרי' (לעיל דף כו.) אדם מועד לעולם אף מכה אדם דפטריה קרא מתשלומין דכתיב יומת לעולם פטור ואפילו בשוגג הואיל ובמזיד שייכא מיתה: דרך עלייה. שהרגו כלאחר יד בהרימו הגרון דקיימא לן (מכות דף ז:) דפטור מגלות אפ״ה פטור מתשלומין הלכך גבי חילול שבת נמי אפי׳ בשוגג פטור מלשלם: ה"ג הכי האמר

כיון דכמויד נידון בנפשו. והיכי דמי בלריך לאפרו השתא דשוגג

פטור: בותבר' והווק. הנרדף: בסלע לקה. מתחכך היה בסלע

ולקה: היו שנים רודפין אחר אחד. ושלשתן של שלשה בני אדם:

אחר זה אומר שורך הזיק וזה אומר שורך הזיק שניהם

אף הוא נמי דלא קבעי ליה וקתני פמור מפני שהוא נדון בנפשו לא שורו דומיא דידיה מה הוא דקבעי ליה אף שורו דקבעי ליה שורו היכי משכחת לה א"ל רב אויא הכא במאי עסקיגן בשור פקח שעלתה לו גשיכה בגבו וקא בעי למקלייה ואיגנדר בקוממא ומנא ידעינן דלבתר דקלייה קמגנדר בקוממא ומי איכא כי האי גוונא אין דההוא תורא דהוה בי רב פפא דהוה כיבין ליה חינכיה עייל יו ופתקיה לנזייתא ושתי שיכרא ואיתםי אמרו רבנן קמיה דרב פפא מי מצית אמרת שורו דומיא דידיה והא קתני שורו שבייש פמור והוא שבייש חייב שורו דומיא דידיה נתכוון לבייש היכי משכחת לה כגון שנתכוון להזיק ידאמר מר נתכוון להזיק אע"פ שלא נתכוון ⁴ לבייש רבא אמר מתניתין בשוגג וכדתנא דבי חזקיה ידתנא דבי חזקיה ימכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה "לא חלקת בה בין שוגג בין מזיד בין מתכוון לשאין מתכוון בין דרך ירידה לדרך עלייה לפומרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם ילא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוון לשאין מתכוון בִין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפומרו ממון אמרו ליה רבגן לרבא מי מצית מוקמת לה בשוגג והא מפני שנדון בנפשו קתני הכי קאמר כיון דבמזיד נדון בנפשו והיכי דמי דקא בעי לאפרו השתא בשוגג פמור: כותני' ישור שהיה רודף אחר שור אחר והוזק זה אומר שורך הזיק וזה אומר לא כי אלא בסלע לקה המוציא מחבירו עליו הראיה מיהיו שנים רודפים אחר

כדמוכח בספ"ק דחגיגה (דף י:) ולענין חבורה לא חיישינן אמלאכת מחשבת כדמוכח בס"פ ספק אכל (כריתות דף יט:) דאמר הנח לחבורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי מחייב ומתעסק לא מפטר אלא מטעם מלאכת מחשבת וי"ל נהי דלא בעינן מלאכת מחשבת מיהו כיון דגמרינן ממילה ומהבערת בת כהן לא מחייבינן אלא דומיא דהנהו דלא הוי מקלקל גמור אלא תקון במקלת ור׳ אבהו נהי דלורך מלוה לא משוי ליה תקון מ"מ לריכה לגופה משוי ליה מה שהוא לריך למלוה וא"ת לריך לכלבו ולאפרו היכי חשיב לריכה לגופה מ"ש מחופר גומא ואין לריך אלא לאפרה די וי"ל דלא דמי דהכא לריך הוא לנטילת נשמה דהיינו הדם כי הדם הוא הנפש כדי לתת לכלבו ומבעיר נמי להבערה כדי לעשות אפר כמו מבעיר לבשל קדירה ולא דמי לחופר גומא דממילא ואין נהנה כלל ממנו וא"ת הא דאמר בפ"ק דיבמות (דף ו:) דאלטריך קרא למיסר הבערת בת כהן משום דהוה ס"ד למשרי מקל וחומר דעבודה דדחיא שבת תיפוק ליה דאי לא כתיב הבערת בת כהן הוה שרינן כל

משום דבעינן מלאכת מחשבת

ועי"ל דאפי' במקלקל גמור משכחת לה דהיא לריכה לגופה כגון חובל באיסורי הנאה שסבור שיכול ליהנות ליתן לכלבו וכן מבעיר

באיסורי הנאה שסובר שיכול לבשל בו קדירה וא"ת ורבי יוחנן מאי

טעמא דלא מחייב מקלקל גמור דהא טעמא דמקלקלין פטורין היינו

יהודה דחשיב ליה תקון: מה שורו דלא קבעי ליה. משמע דלה פריך אלה אליבה דר׳ יוחנן ותימה דלר׳ אבהו נמי תקשה מה שורו דלא לריך לגופו כו' ואם נאמר דרבי אבהו מחייב במקלקל גמור ולא בעי לריכה לגופה א"ם: נתבוון לבייש היכי משכחת לה. מימה כיון דלא אסיק

המקלקלין בהבערה וי"ל דהתם כר׳

אדעתיה נתכוון להזיק אפילו הוא דומיא דשורו נמי תקשה ליה דבשור ליכא כוונה ובאדם בעי כוונה וי"ל דאי אמרת הוא דומיא דשורו אז משמע שפיר כוונחו להזיק ובא להשמיענו דלא בעינן כוונה לבייש אלא להזיק דומיא דשורו אבל שור דומיא דידיה משמע כוונה דשכיח טפי באדם מבשור דהיינו כוונה דידיה לבייש ואתא

לאשמועינן שור דומיא דאדם דבעי' שיתכוין לבייש דאילו מתכוון להזיק שכיח יותר בשור מבאדם ⁶ [ועוד] דליכא למימר דלהשמיענו דשור פטור במתכוין להזיק מבושת דלהא לא אנטריך דהא תנן בהחובל (לקמן דף פז.) דשור פטור בכל ארבעה דברים וסתם שור הוא קרן שמתכוון להזיק וא"כ ע"כ שורו דומיא דידיה שמתכוון לבייש חה א"א ששור אין מתכוון לבייש ועל כרחך אית לן למימר הוא דומיא דשורו וקמ"ל דלא בעינן מתכוון לבייש ומשני לעולם שורו דומיא דידיה שמתכוון וקמ"ל שיכול להיות ששורו דומיא דידיה וא"כ בדידיה לא בעינן שיתכוון לבייש שזה אי אפשר להיות בשור: מבור: מבורנר בשוגג. פי׳ בקונט׳ דרבא מוקי מתניתין דלא בעי לאפרו ופטור מאותו טעם ששוגג פטור ואין הלשון משמע כן ועוד דלא דמי לשוגג שיש בו איסור מלאכה אבל כאן אין איסור מלאכה אלא י"ל מתני בשוגג דבהם מלחם אשמועינן הוא דומיא דשורו מה שורו בשוגג אף הוא בשוגג ואפילו הכי פטור מדחנא דבי חוקיה:

מבה אדם ומבה בהמה. מימה דברים הנחנקין (מנהדרין דף פד:) מוקי האי קרא דתנא דבי חזקיה במכה אביו ואע"ג דבמסקנא נפקא לן חבורה מאם אינו ענין לנפש בהמה מ"מ מפיק מיניה החם דמותר להקיז דם לאביו ומה שייך כאן לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה וי"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מדכחיב הכאה סחם ולא כחיב ומת ובמכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה איש כי יכה כל נפש אדם דמיירי ברוצח כדמוכח בפרק יוצא דופן (נדה דף מד: ושם") ולנדדים מיירי לענין חבירו במיחה ולענין אביו בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו מיירי קרא גמרינן שפיר ממכה בהמה:

בין בשוגג בין במזיד. בג׳ ענייני ממון איירי סנא דבי חזקיה בין בשוגג בין במזיד איירי בממון אחר בהדי מיחה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגים פטורים (תחשלומין) תשום דלא חלקת דאהכי מייתי לה בשמעתין ובאלו נערות (כחובות דף לח. ושם) ולענין זה אים להו לכ"ע הקישא דתנא דבי חזקיה כדאמרינן בפ׳ אלו נערות ומי איכא למאן דלים להו דתנא דבי חזקיה אבל בין מתכוון לשאינו מתכוון לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמקל וחומר משוגג נפקא אלא לפטור מדמי הנהרג לאפוקי מדרבי דדריש במתכוון להרוג זה והרג זה ונחת נפש חחת נפש ממון וקמ"ל תנא דבי חזקיה דכיון שנתכוון פטור הכי נמי שאין מתכוון פטור ואהכי מייתי לה בפרק הנשרפין (סנהדרין דף עט:) ובין דרך ירידה לדרך עלייה אתא כמו דדרך עלייה לא ניתן שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיניה ממונא למפטריה הכי נמי דרך ירידתו אע"ג שניתנה שגגתו לכפרה ולפטור מזיד אנטריך ויש טועים לומר דלפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אנטריך אבל בפרק אלו נערות (כמובות דף לה. ושם) בשמעתא דלא יהיה אסון מוכיח סוגיא כדפרישית:

תורה אור השלם 1. וּמַכֵּה בְהַמְה יְשַׁלְּמֶנָה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת:

עין משפם

נר מצוה

צו א מיי׳ פ״ו מהל׳ חובו

עשין ע טוש"ע ח"מ סי

ומזיק הלכה א סמג

נערה בתולה הל' יג

ופ"ג מהלי גניבה הלי א ופ"ד מהלי חובל ומזיק הלכה ה סמג עשין ע

טוש"ע ח"מ סי תכג סעיף ד:

צח ג מיי' פ"ט מהל' מקי ממון הלכה ו סמג

עשין סו טוש"ע ח"מ סימן

ת סעיף א: צמ ד מיי׳ שם הלי ז

:טוש"ע שם סעי׳ ב

רבינו חננאל (המשך) הבליעה קרוב לשניים. פחק לוזיחא הקנקנים. ואקשי' על ה סברא, מתני' דקתני שורו שבייש ואע"ג דנתכווז לבייש, דומיא דאדם מה אדם אינו חייב בכשת עד שיתכוין יאוקימתא למתני׳ שורו ואוקימתא דומיא דידיה, שורו דכוונתו לבייש היכי משכחת לה. ופרק׳ אע״ג דלא אשכחן כוונה לבהמה לבייש אשכחן יבייב... ליה כוונה להזיק, ואמ מר כיון שנתכוון להזיק . אע״פ שלא נתכווז לבייש אל פ שלא מזמחן לביים חייב, לגבי בהמתו כי האי גוונא פטור מן הבשת. רבא אמר מתני׳ כולה בשוגג וכדתנא דבי חזקיה ופשוטה ומיתוקמא בשורו דומיא דידיה א) מה שורו בלא מתכוין אף הוא בלא כוונה, דהא שוגג הוא דאמ׳ מתני׳ דתנינן בשבת המקלקלין יי, הוכל ומבעיר, חוץ הוא ואפי׳ חובל ומבעיר, מחובל דצריך לכלבו ומבעיר דצריך לאפרו כדאמרי׳. מתני׳. שור שהיה רודף אחר שור אחר, זה אומ׳ שורך הזיק והלה אומ׳ לא כי אלא בסלע לקה, המוציא . מחבירו עליו הראייה כו׳.

א) אולי צ"ל איהו דומיא